

Fenomén dějin

Ladislav Hejdánek

- ◆ poznámky, česky, vznik: únor 1956
- ◆ notes, Czech, origin: únor 1956

Fenomén dějin¹ [1956]

A

1. O čem chceme mluvit
 - a) použití slova dějiny – úzus
 - b) pokusy stavět dějiny proti přírodě
 - c) pokusy o zhistorizování přírody
 - d) skutečný rozdíl mezi přírodou a dějinami
2. Co to je subjektivita
 - a) svět je pluralitou individuálních jednot – subjektů
 - b) setrvačnost a nové
 - c) aktivita subjektivní
 - d) objektno a jeho přesahování
 - e) možnost emancipace subjektivna

B

3. Subjektivita a dějiny
 - a) dějiny nejsou možné bez prostřednictví subj[ektivity]
 - b) subjektivita se však nemůže emancipovat leč v dějinách
 - c) ergo dějiny jsou dějinami emancipace a rozvoje subjektivnosti
 - d) už to by byla dějinnost; ale tím se nevyčerpává
 - e) jsou druhotné a periferní oblasti, které jsou právoplatným předmětem historikovy práce
4. *Pluralita dějin a subjektivní integrace*
 - a) oblast vpravdě dějinného
 - b) oblast intersubjektivní – komunikace
 - c) oblast smluvených vztahů a funkcí
 - d) oblast zvládnuté hmoty – přírody
 - e) oblast emancipovaných elementů
5. *Jak fungují dějiny. Navazování*
 - a) závislost všech oblastí na „vpravdě dějinném“
 - b) rozdíl mezi vývojem a dějinami
kontinuita × přetržitost
 - c) princip navazování – věc „vnitřního“ přístupu: minulost učiněná hloubkou
 - d) takové dějiny nejsou, ale dějí se (i minulost se stále děje: „pracuje“)
6. *Člověk a dějiny*
 - a) patří člověk k „vpravdě dějinnému“?
 - b) dějinnost jako lidská možnost
 - c) dějinnost zvítězila – převládla
 - d) dějinnost je však ovládnuta dnes emanc[ipovanými] elementy

¹ Jde o osnovu a přípravné poznámky k blíže neurčenému výkladu. – Pozn. red.

e) lidské přesahování: dějiny a transcendence – jako otázka

7. Transcendence

- a) relativní charakter dějinnosti
- b) absolutno proti historičnu (antika!) × zastar[alé]
- c) člověk nemůže najednou svléci dějinnost (i když by se to dalo organizovat – viz Inkové atp.)
- d) každá lidská transcendence je možná jen dějinně – navazováním!
- e) transcendence namířena proti *danosti*
- f) absolutno jako garant *nového*
- g) člověk v zápase

8. Co je člověk?

- a) význam odpočinutí
- b) je možno v takové metafyzice?
- c)

4. a

Vezměme vážně, že v pravdě dějinné je jenom to, co prochází lidskou subjektivitou. Tou ovšem nemůže projít žádná „hmota“, žádná „materie“. Proto historie stojí proti hmotě, proti přírodě, hmotné realitě jako realita jiného, nového typu a úrovně.

22. 2. 56

4. b

Uprostřed oblasti, která je závislá na ustavičných oživujících injekcích individuální aktivity, prostředkované nebo řízené subjektivně, je zvláštní oblast, kterou můžeme nazvat oblastí komunikační. Jejím hlavním prvkem je slovo, ať mluvené, či psané (zvuk či znak) nebo vůbec signál.

22. 2. 56

4. b–e

Vedle vlastní oblasti vpravdě dějinného jest ještě oblast reality, která funguje a existuje *jako taková* jenom skrze ustavičné prostředkování subjektivity, i když v celku (kompletně) neprochází touto subjektivitou jako prizmatem. („Objektní“ a objektivní stránka dějin.)

22. 2. 56

5. c

Určitý způsob myšlení, jednání není např. myslitelný bez předchůdců. To znamená, že již předchozí události šly směrem, který vedl k tomuto způsobu. Nebyla to však jediná, jednotná tendence, nýbrž nový způsob znamená výběr: navazování je vždy výběrem. A nejen to: je i svéráznou koncepcí toho, co tu bylo dosud učiněno. Dějiny jako celek, jako smysl, jsou integrovány právě takovým navazováním.

23. 2. 56.

5. c

Navazováním integrujeme jednak minulost, na niž navazujeme, jednak ji jednotíme s vlastním úsilím (nebo své úsilí stavíme proti takto integrované skutečnosti). Protože však tato minulost již není, musíme ji touto integrací oživovat, tj. konec konců znovu vytvářet. A vytváříme ji jako hlubinu svého úsilí.

(23. 2. 56.)

6. a

Co všechno může mít dějiny?

Jen to, co prošlo lidskou subjektivitou. To zároveň znamená, že člověk sám v přísném smyslu nemá dějiny. Ovšem člověk je dějinami formován: jeho podstata opouští úroveň přírodní a přechází v situaci, v níž člověk jest tím, čím jest dějinně. Čím však jest dějinně? Jaká je a jaká může být lidská existence historicky?

20. 2. 56

6. b

Dějinnost není predikátem lidství, nýbrž jednou jeho možností. Člověk není svou podstatou bytostí dějinnou, ale může se takovou bytostí stát. Nestává se jí však vývojem, nýbrž individuálně vždy znovu. Proto i pro samotné dějiny je příznačná jejich přetržitost, diskontinuita (materiální). To, o čem přesto mluvíme jako o dějinném souvisu, tedy kontinuitě, není garantováno objektivně, nýbrž pouze subjektivně: navazováním. Jedině navazováním se bývalá, již neexistující přítomnost stává minulostí, tj. něčím, co je tu nyní přítomno jakožto minulost. Člověk dosahuje své dějinnosti, tj. dějinné úrovně svého života, resp. své aktivity, svého úsilí, práce atd. tím, že některé bývalé a již neexistující přítomnosti učiní svou minulostí. To pak lze učinit pozitivně i negativně (vzhledem k určité „minulosti“). Objektivně pak dějinnost lidského úsilí spočívá v tom, že se stává (a tedy i může stát) minulostí, tj. že je naň navazováno.

22. 2. 1956